Slovensko muzikološko društvo

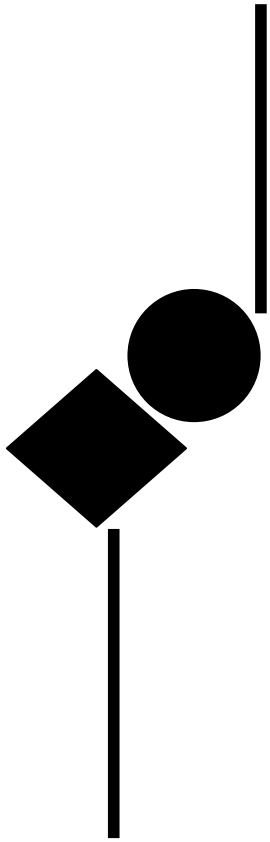

Slovenian Musicological Society

25

2009

BILTEN

Vsebina

Pozdrav urednice *3*

Poročilo o delovanju društva *5*
Delovanje študentske sekcije SMD *9*
Večeri sodobne glasbe *11*

Mantuanijeva nagrada *13*
Pogovor z Rokom Golobom *16*
Mednarodni študentski simpozij v Beogradu *21*
Tajska *23*
Glasbena terapija *26*
Pojmovnik teorije glasbe *29*

Pozdrav urednice

Spoštovani člani in članice muzikološkega društva ter vsi tisti, ki boste to šele postali,

pred nami je nova številka *Muzikološkega biltena*. Kot veste, je bilo naše glasilo v zadnjih dveh letih zavito v molk. Osrednji razlog je bila negotovost pri nadaljnji podobi biltena oz. priprava na preoblikovanje glasila v večjo glasbeno revijo. Ker pa gre pri tem za obsežnejši projekt in bi s tem glasilo društva mirovalo še nekaj časa, smo sklenili, da bilten obnovimo in ponovno vzpostavimo utečeno komunikacijsko pot s člani. Bilten bo v prihodnje izhajal v elektronski obliki; tistim članom, ki pa še niste priklopljeni na svetovno omrežje ali pa le-tega neradi uporabljate, bomo tiskovino poslali po navadni pošti.
Če se še spomnite, je Bilten člane navadno obveščal o preteklih dogodkih. Pričujoča oblika elektronskega glasila bo poleg že ustaljene prakse skušala poročati in obveščati tudi o aktualnem delovanju društva, kar pomeni, da boste preko elektronskega glasila lahko spremljali vse novosti, spremembe, aktualne in prihajajoče dogodke ter tako postali bolj aktivno vpeti v samo delovanje in dogajanja društva.
Naj spomnim, da v okviru društva deluje več sekcij: sekcija za zgodovino slovenske glasbe, sekcija za teorijo glasbe, sekcija za etnomuzikologijo in študentska sekcija. Vsaka od njih na svoj način prispeva k pestrejšemu delovanju društva, vendar pa da bi člani lahko aktivno spremljali njihovo delovanje, Vas bo bilten skušal (vsaj okvirno) seznanjati tudi z njihovimi prihodnjimi načrti. Posebej bi izpostavila študentsko sekcijo društva, ki deluje in agilno prispeva k delovanju društva od leta 2006, pohvali pa se lahko tudi z raznoliko in zanimivo 'ponudbo'. O vsem tem več na naslednjih straneh.
Čeprav je prva številka glasila vsebinsko zastavljena v smislu obvestil, novosti in poročil, načrtujemo razširitev z odmevnejšimi prispevki, recenzijami knjig in plošč, spremljanjem aktualnega glasbenega življenja, koncertov, simpozijev, torej vseh tistih dogodkov in vsebin, ki neizogibno sooblikujejo glasbeno Kulturo naše družbe.
V preteklem letu je društvo dobilo tudi novo vodstvo, dolgoletnega predsednika dr. Matjaža Barba je zamenjal dr. Gregor Pompe, prav tako pa se je nekoliko preoblikovala zasedba izvršilnega odbora.
V želji, da bi se člani društva še bolj spoznali in seznanili med seboj, je študentska sekcija, ki skoraj vsako leto organizira večdnevni izlet v tujino, omogočila letos prijavo na izlet ne zgolj študentom muzikologije temveč vsem članom društva.

Zato vabljeni vsi, ki vas mikajo potovanja v kraje, kjer lahko neposredno podoživljate glasbeno zgodovino.
Prav tako vas drage članice in člani ter vsi tisti, ki boste to šele postali ali pa zgolj spremljate delovanje društva, spodbujamo, da se nam s svojimi prispevki in komentarji pridružite, saj boste v rubriki *Mnenja* lahko izrazili svoja stališča tako glede delovanja društva in vsebin, ki jih ponuja, kot glede aktualnega glasbenega dogajanja v domačih in tujih krajih. Vse prispevke, komentarje in pripombe lahko pošljete na naslov: slomuzdru@gmail.com
Obenem vas naprošam, da nam sporočite morebitne nove ali spremenjene elektronske in domače naslove, brez katerih bomo težko sodelovali z vami.
V upanju, da bo naš Bilten zrcalo delovanja društva in tudi 'medij', ki bo aktivno spremljal in komuniciral z našo glasbeno stvarnostjo, vam želim prijetno branje in aktivno sodelovanje pri vseh vsebinah in projektih, ki se nam obetajo.

Katarina B. Hočevar

Poročilo o delovanju društva

Slovensko muzikološko društvo je na občnem zboru 5. novembra 2008 v Ljubljani izvolilo nov izvršilni odbor, katerega predsednik je postal dr. Gregor Pompe njegovi člani pa še dr. Aleš Nagode, dr. Urša Šivic, dr. Nataša Cigoj-Krstulović, dr. Darja Koter, Katarina Bogunović Hočevar in Nejc Sukljan.

Na svojem ustanovnem sestanku 3. 12. 2008 so si člani izvršilnega odbora razdelil naloge in funkcije: podpredsednik društva je postal dr. Aleš Nagode, tajnik Nejc Sukljan in blagajničarka dr. Nataša Cigoj-Krstulović.

Na tem in naslednjem sestanku si je izvršilni odbor zastavil naslednje prioritetne naloge:
– vzpostavitev hitrejše komunikacije prek elektronske pošte (prva vabila za predavanja in posamezne dogodke so že romala po elektronski pošti, v zadnjem času pa prihaja do popolnitve seznama elektronskih naslov, ki je bil ob prevzemu društva precej nepopoln; vse, ki še niste sporočili svojega elektronskega naslova, naprošamo, da to storijo v najkrajšem času);
– ponovno bo pričel izhajati *Muzikološki bilten*, najprej v elektronski verziji, ki bo razposlana po elektronskih naslovih, nekaj izvodov pa bo tudi natisnjenih;
– v naslednjem obdobju bomo skušali *Muzikološki bilten* umestiti na društvene internetne strani, ki še ne delujejo v polni meri, vendar je vzpostavitev brezhibnega delovanja eden izmed pomembnejših ciljev;
– jasno naj se popiše članstvo v posameznih sekcijah in razkrije dosežke delovanja posamezne sekcije.

Društvo je v tem prvem obdobju poleg rednega delovanja – obveščanje članstva, pripravljanje predavanj – pripravilo tudi tri projektne prijave:

1. V sodelovanju s Študentsko sekcijo SMD smo na razpis Javnega sklada za sofinanciranje kulturnih dejavnosti prijavili projekt z naslovom ***»Večeri sodobne umetniške glasbe«***, v okviru katerih bo v Galeriji Škuc izvedenih pet večerov:

   23. 2. 2009: **Okrogla miza »Kaj je sodobna glasba?«** (sodelujejo skladatelj prof. Uroš Rojko, muzikolog dr. Gregor Pompe in strokovnjak za alternativne glasbene zvrsti Luka Zagoričnik, moderator Matej Bonin)

marec 2009: **vodena improvizacija Orkestra Študentske sekcije Slovenskega muzikološkerga društva pod vodstvom red. prof. Uroša Rojka** (realizirano v sklopu Slovenskih glasbenih dnevov 2009)

april 2009: **Predavanje Brine Jež-Brezavšček, prof. z naslovom »Ritmična komponenta v sodobni kompoziciji in vidiki časovnega zapisa glasbe brez enakomernega utripa«**

maj 2009: **Predavanje Andraža Ježa »Frank Zappa in sodobna umetniška glasba po letu 1950«**

junij 2009: **pogovor s skladateljem Vinkom Globokarjem in vodena improvizacija Orkestra Študentske sekcije Slovenskega muzikološkega društva**

Iz utemeljitve projekta: Sodobna umetniška glasba sodi med zapostavljena področja glasbene ustvarjalnosti na Slovenskem. Ciklus petih Večerov sodobne glasbe skuša vprašanje in probleme sodobne glasbene ustvarjalnosti približati najširšemu občinstvu, saj poleg predavanj obsega tudi možnost sodelovanja pri improvizacijskih koncertih. Oba koncerta, ki jih bosta vodila specialista za improvizacijo ne bosta namenjena le članom orkestra, temveč vsem zainteresiranim, saj se izkaže, da je najpomembnejša komponenta glasbene improvizacije sposobnost medsebojnega komuniciranja.

Večeri sodobne glasbe želijo združevati glasbeno prakso z estetskimi in kompozicijsko-tehničnimi spoznanji, kar je novost na Slovenskem glasbenem prizorišču. Nemogoče si je namreč predstavljati razvito glasbeno kulturo, ki bi bila odprta zgolj za glasbeno ustvarjalnost/poustvarjalnost, živela pa bi brez jasne refleksije o glasbi. Tudi zato je pojem »sodobnega« v slovenski glasbeni kulturi pogosto razumljen negativno ali pa celo zlorabljen. Študentska sekcija Slovenskega muzikološkega društva je k sodelovanju pritegnila najpomembnejše slovenske ustvarjalce in premišljevalce o sodobni glasbi, skladatelje Uroša Rojka, Vinka Globokarja in Brino Jež-Brezavšček, ter muzikologa in skladatelja dr. Gregorja Pompeta. Vse prireditve bodo izvedene v Galeriji Škuc v Ljubljani in bodo tako široko dostopne precej velikemu ciljnemu občinstvu (ne zgolj ljubitelji glasbe, temveč ljubitelji vseh sodobnih umetnosti).

Po uvodnem definiranju »sodobnega« v glasbi in glasbe v sodobnosti bosta dva improvizacijska večera namenjena spopadanju z glasbeno ustvarjalnostjo. Večinoma se zdi, da je prepad med glasbenim ustvarjalcem (skladateljem) in

izvajalcem ali celo poslušalcem, izredno globok, vendar pa želimo z improvizacijskimi večeri dokazati, da gre le za predsodek, pridobljen ob zahtevnem študiju inštrumenta, ob katerem se pogosto zanemarja glasbeno ustvarjalnost. Preostala večera pa bosta minila v znamenju seznanja s sodobnejšimi kompozicijskimi prijemi in tudi med zvezami med popularno glasbeno kulturo in umetniško glasbo. Še posebej slednje je pomembno pri navduševanju širšega glasbenega občinstva, ki prihaja v stik predvsem s popularno glasbo – jasno je potrebno razmejiti med obema glasbenim zvrstema, pokazati pa tudi na pomembne skupne točke.

2. Na razpis Ministrstva za kulturo (podporni projekti) smo prijavili ciklus predavanj in glasbenih delavnic z naslovom ***»Evropska glasba za klaviature med 1600 in 1750: strunska glasbila ali orgle?«***

   Iz vsebinske utemeljitve projekta: Odkar je 19. stoletje ponovno odkrilo Bacha in posledično opuse njegovih predhodnikov ter sodobnikov, so tako muzikologi kot interpreti nepreverjeno in avtomatsko pripisali tiste skladbe omenjenih skladateljev, ki vsebujejo pedalni part (zahtevajo igranje tudi z nogami) izključno glasbilu orgle. Po skorajda dveh stoletjih vidni muzikologi in interpreti predlagajo temeljito revizijo te klasifikacije in dodelitev večinskega dela omenjenih skladb v prid strunskih glasbil s pedalom, kakršne je poznal barok, kasneje pa so izumrli: pedalni čembalo, pedalni klavikord, pedalni lautenwerck, pedalni špinet itd. Predlog revizije je utemeljen tako v odkritju oz. reinterpretaciji muzikološko pomembnih virov 17. in 18. stoletja, kakor tudi z rezultati empiričnih primerjav med izvedbo na orglah ter izvedbo na strunskih glasbilih. Bistvenega pomena so pri tem akribično restavirana ali rekonstruirana glasbila obdobja med 1600 in 1750. Simpozij bo tako obravnaval pionirsko temo, katere refleksija utegne bistveno vplivati na nadaljnji razvoj interpretacije glasbe za glasbila s tipkami J.S. Bacha, D. Buxtehudeja in sodobnikov. Sadovi simpozija bodo v mednarodnem okolju zaradi aktualne teme deležni izrecne pozornosti. Delo simpozija vključuje demonstracije muzikoloških vsebin na viskoko kakovostnih rekonstruiranih strunskih glasbilih s pedalom. Dr. Joel Speerstra je kot vodilni strokovnjak v svetovnem merilu preteklih 10 let posvetil rekonstrukciji pedalnega klavikorda; ki bo na simpoziju odigral bistveno vlogo. Gerald Cattin je podobno rekonstruiral pedalni čembalo po načrtih prof. D. Miklavčiča. Emerit. prof. Dr. Kereala J. Snyder je dolgoletna predstojnica oddelka za muzikologijo na University of Rochester, New Haven, USA in vodlina avtoriteta za skladatelje Buxtehude ter zgodnje obdobje J.S. Bacha. Prof. dr. Johanes Trummer, dolgoletni predstojnih Oddelka za orgle na Univerzi za glasbo v Gradcu bo prispeval tehtne vpoglede z vidika problematičnih mest

orgelskih interpretacij omenjenega repertoarja; prof. dr. Christian Ahrens, dolga leta vodja oddelka za muzikologijo na Universität Bochum, Nemčija, pa je vodilni raziskovalec preteklosti glasbil iz družine čembal. Dr. Michael Belotti in dr. K.L. Paech sta pri različnih glasbenih založbah do sedaj sodelovala z avtoritativnomi edicijami skladateljev, na katere fokusira simpozij. Dr. Ibo Ortgies (Chalmers Uniuversity, Göteborg, Švedska) pa je vodilni raziskovalec s področja baročnih orgelskih uglasitev, ki tudi dokazujejo, da precejšen del skladb s pedalom ni namenjen orglam.

3. Na razpis Ministrstva za kulturo (podporni projekti) smo prijavili ciklus predavanj ***»Glasba v medkulturnem dialogu II«***

   Iz utemeljitve in opisa projekta: Predavatelji so tudi letos ugledni univerzitetni profesorji in raziskovalci uveljavljenih etnomuzikoloških in muzikoloških znanstvenoraziskovalnih ustanov, ki znajo pritegniti pozornost tako strokovne kot tudi laične javnosti. Prijavili smo naslednje predavatelje: prof. dr. Nial O'Loughlin (Anglija), predavanje »O glasbi srednje in mlajše generacije slovenskih skladateljev, prof. dr. Thomas Hochradner (Nemčija), predavanje »K definiciji pojma malega mojstra – Kleinmeister«, prof. dr. Rudolf Frisius (Nemčija), predavanje »K. Stockhausen včeraj in danes«, doc. dr. Nils Grosch (Nemčija), predavanje »Pop kultura in glasba«, doc. dr. Dalibor Davidović (Hrvaška), predavanje »Tehnologija, estetika in glasba«, prof. dr. Helmut Loos (Nemčija), predavanje »Cerkvena glasba in sodobne nacionalne kulture«, doc. dr. Vesna Mikić (Srbija), predavanje »Turbofolk in balkanske glasbene subkulture«, doc. dr. Audra Versekenaite (Litva), predavanje »Nacionalizem v glasbi danes«, doc. dr. Danny Jenkins (ZDA), predavanje »Teorija glasbe in muzikološka praksa«, Špela Loti Knoll (Slovenija), delavnica »Glasbena terapija«. Predavanja so edinstvena priložnost za spoznanje sodobnih pogledov na vprašanja učinka glasbe pri oblikovanju medkulturnega dialoga. Ključnega pomena pa je to, da bodo predavatelji, za katere so zaprošena sredstva na Ministrstvu za kulturo, imela z obiskovalci predavanj, ki so v glavnem bodoči poklicni glasbeniki, tudi delavnice na temo, o kateri bodo govorili. Ker je sodelovanje med navedenimi ustanovami naravnano prav k spodbujanju kulturnega dialoga glasbe in glasbenikov, ima predlagani ciklus predavanj namen razširiti tako vsebinske kot neformalne stike med glasbo in kulturo v najširšem pomenu besede.

dr. Gregor Pompe

Delovanje študentske sekcije SMD

Nekako pred tremi leti, v marcu 2006, se je med študenti muzikologije rodila zamisel, da bi se kot študentje večine preostalih oddelkov na Filozofski fakulteti nekako »formalno« organizirali, da bi lažje izvedli razne »obštudijske« projekte, ki so se nam takrat precej ambiciozno motali po glavah. Takratni predsednik društva dr. Matjaž Barbo je naše zamisli takoj in z veliko zanimanja podprl ter nam predlagal, naj se organiziramo kot posebna sekcija znotraj muzikološkega društva. Pobudo smo z navdušenjem sprejeli in dobrega pol leta pozneje je bila sekcija na sestanku izvršilnega odbora društva tudi ustanovljena.

Študentska sekcija je takoj po ustanovitvi začela uresničevati svoje načrte. Med prvimi je bil poskus zagotoviti študentom čim več ugodnosti pri obiskih različnih glasbenih dogodkov. Tako nam je uspelo dobiti brezplačne vstopnice za številne koncerte, povezali pa smo se tudi z nekaterimi institucijami – predvsem s Slovensko filharmonijo, Cankarjevim domom in mariborsko Opero. Ta je bila celo tako velikodušna, da je študentom muzikologije omogočila brezplačen obisk vseh glasbenih dogodkov.

Veliko študentov je izrazilo tudi željo po navezavi stikov s sodobnimi slovenskimi glasbenimi ustvarjalci in poustvarjalci. Zato smo v študentski sekciji kot drugi velik projekt začeli organizirati »Večere s skladatelji«. Doslej smo imeli v gosteh skladatelje Lojzeta Lebiča, Uroša Rojka, Ambroža Čopija, Pavleta Merkùja, Roka Goloba, Gregorja Pompeta in Lariso Vrhunc. Navezali pa smo tudi stike z nekaterimi glasbenimi poustvarjalci, v prvi vrsti npr. s pihalnim kvintetom Slowind, ki študentom muzikologije med drugim vsako leto omogoči tudi obisk festivala, ki ga prireja.

Poleg tega si v sekciji prizadevamo študentom ponuditi tudi vsaj del strokovnih vsebin, ki so zanje zanimive in koristne, a jih obstoječi študijski program ne zajema. Tako je naš cilj tudi organizacija strokovnih predavanj o različnih področjih muzikologije; do sedaj smo izpeljali predavanji o avtorskem pravu in glasbeni terapiji.

Posebno pozornost je treba nameniti še enemu večjemu projektu, ki ga je študentska sekcija začela uresničevati v zadnjem času. Že v lanskem študijskem letu smo izrazili željo, da bi v okviru sekcije oblikovali nekakšen »krožek za sodobno glasbo«, v okviru katerega bi se družili študenti, ki jih ta tematika še posebno zanima. Za pomoč smo prosili dr. Gregorja Pompeta, ki je bil pripravljen sodelovati, in tako smo v sekciji organizirali nekaj srečanj. Deloma so potekala v obliki predavanj deloma pa kot pogovori o različnih temah sodobne glasbe. Sčasoma pa se je pokazala potreba, da bi se »krožek« še nekoliko razširil, in tako je študentska sekcija v povezavi s študenti kompozicije na Akademiji za glasbo

decembra začela pripravljati »Večere sodobne glasbe«, ki naj bi zajeli različne teme s tega področja tako v obliki predavanj, predstavitev, izvedb posameznih del kot tudi v obliki obiskov festivalov, večerov improvizacije ipd. Do sedaj sta bila organizirana dva tematska večera, večeri improvizacije pa so praviloma redni in potekajo enkrat tedensko.

In ne nazadnje si v študentski sekciji prizadevamo, da bi vsako leto organizirali vsaj eno strokovno ekskurzijo za študente muzikologije. Tako smo že bili na Dunaju in v Salzburgu, Trstu in Nemčiji, letos pa se odpravljamo v Italijo, kjer si bomo ogledali predvsem Neapelj in Rim. Ker si v študentski sekciji želimo tudi tesnejše povezanosti z društvom, smo se odločili, da na ekskurzijo povabimo vse člane.

Dejavnost študentske sekcije je torej precej razvejena in če se kot predsednik sekcije ozrem po napisanem, lahko z zadovoljstvom ugotovim, da v sekciji bolj ali manj uspešno uresničujemo skoraj vse cilje, ki smo si jih zastavili ob ustanovitvi. Vendar pa je gotovo, da bi bilo brez podpore tako Oddelka za muzikologijo kot tudi vodstva društva uresničevanje ciljev študentske sekcije precej težje. Zato se v imenu celotne sekcije še posebno zahvaljujem obema predstojnikoma, prejšnjemu in sedanjemu, dr. Alešu Nagodetu in dr. Leonu Stefaniji ter obema predsednikoma društva, prejšnjemu in novemu, dr. Matjažu Barbu in dr. Gregorju Pompetu. Upam, da bo sekcija takšne podpore deležna tudi v prihodnje.

Dejstvo pa je, da se generacije študentov menjavajo in ob skorajšnji »predaji štafete« želim in verjamem, da bosta prihodnja generacija in novo vodstvo študentske sekcije uresničila vse tiste zamisli, ki so še ostale neuresničene, in seveda še celo kopico novih, ki se bodo brez dvoma porodile.

Nejc Sukljan

Filozofska fakulteta
ŠTUDENTSKI SVET

Delovanje študentske sekcije SMD podpira tudi Študentski svet FF.

Večeri sodobne glasbe

Kot reakcija na slabo stanje v slovenskem (sodobno)glasbenem prostoru se je v povezavi muzikologov in skladateljev, študentov in profesorjev pokazala želja, da bi razmere na tem področju izboljšali. Začeli smo s t. i. »Večeri sodobne glasbe«. Tako smo in bomo organizirali predavanja, okrogle mize, razprave, obiske skladateljev in drugih uveljavljenih glasbenikov ter večere improvizirane glasbe.

Naš namen je povečati navzočnost sodobne (umetniške) glasbe na slovenskem glasbenem prizorišču, na katerem danes suvereno gnezdi železni repertoar 19.st. Prav tako želimo ponuditi tisto znanje, ki ga naše glasbeno šolstvo glasbenikom ne ponuja in seznanjati z deli sodobne glasbe in širšim pogledom na glasbeno umetnost nasploh.

Prvo predavanje, ali bolje rečeno predstavitev, je bilo namenjeno festivalom sodobne glasbe. Predstavljena je bila široka paleta evropskih festivalov in na njih izvajanih skladateljev. Sklenili smo organizirati obisk zagrebškega glasbenega bienala, ki bo v drugi polovici aprila letos. Tam bodo izvedena številna sodobna dela, od Ligetijevih do del našega Lebiča v izvedbi našega ansambla za sodobno glasbo MD7. Poleg glasbenih poslastic pa se nam obetajo tudi predavanja; gost bo tudi slovenski filozof Mladen Dolar. Sicer tema letošnjega festivala »umetnost politike«. Celoten program si je mogoče ogledati na naslovu http://mbz.hr/eng/.

Sledil je obisk Vinka Globokarja, skladatelja svojevrstne sodobne glasbe. Gost je govoril o improvizaciji in poudaril nekaj temeljnih problemov in vprašanj, ki se nanjo nanašajo. Poslušali smo primer skladateljeve improvizacije z njegovim za improvizacijo formiranim ansamblom ter dva posnetka improvizacije nas, mladih ustvarjalcev. Z gostom smo posnetke izčrpno »prekomentirali«.

Zadnje srečanje je predstavljala okrogla miza, na kateri smo si nekaj ur bolj ali manj uspešno zastavljali vprašanje »Kaj je sodobna glasba?«. Vsak s svojim prispevkom so večer začeli muzikolog Gregor Pompe ter skladatelja Uroš Rojko in Luka Zagoričnik z Radia Študent. Sledila je dolga diskusija trojice s pohvale vrednim številom poslušalcev.

Poleg tega so vsak teden potekale in še vedno potekajo tudi improvizacije, po novem v baru Kolovrat teater. Do zdaj se je kombinacija akademskih, muzikoloških in drugih glasbenikov dobro obnesla, je pa res, da nas čaka še veliko dela.

Tudi prispevku se moramo zahvaliti vsem našim dosedanjim gostom, vsem, ki so pri »Večerih« na kakršenkoli način pomagali, vsem obiskovalcem in galeriji Škuc ter baru Kolovrat teater, ki so nam zagotovili prostore za izvedbo naših načrtov.

Prihajajoči »Večeri sodobne glasbe« bodo namenjeni refleksijam na Slovenske glasbene dneve, zagrebški glasbeni bienale, obiskala nas bo skladateljica Brina Jež Brezavšček, pogovarjali se bomo o elektronski glasbi in še in še. Skratka, vabimo vse ljubitelje glasbe, naj povedo tudi svoje mnenje in se kaj novega naučijo.

Aljaž Zupančič

Mantuanijeva nagrada

V letu 2008 je muzikološko društvo podelilo tretjič Mantuanijevo nagrado. Stanovsko nagrado, ki jo društvo podeljuje vsaki dve leta od leta 2004 in sta jo doslej prejela dr. Andrej Rijavec in dr. Primož Kuret, je v letu 2008 prejel zasl. prof dr. Jože Sivec. Slavnostno podelitev je pospremil govor zaslužnega profesorja dr. Andreja Rijavca:

Naš kolega in član našega društva, zaslužno profesor dr. Jože Sivec, se je rodil v Ljubljani leta 1930, v tem mestu končal gimnazijo in leta 1953 med prvimi zaključil študij na novoustanovljenem zgodovinsko-folklornem oddelku Akademije za glasbo. Istočasno je na Filozofski fakulteti univerze v Ljubljani študiral germanistiko in diplomiral leta 1956. Najprej je bil bibliotekar na Psihološkem inštitutu, nato pa je sledil nasvetu prof. Cvetka, ki ga je premišljeno – danes bi v smislu borzno-podjetniškega izrazoslovja dejali – »parkiral« na novorazpisanem mestu asistenta na Glasbeni akademiji v Sarajevu. Navidez »odročna vajeniška leta« po so bila v resnici »zakrinkan blagoslov«, kajti v petih razmeroma samotnih letih se je pod zahtevnim šefovanjem praško-pariškega študenta, etnomuzikologa in skladatelja, prof. Cvjetka Rihtmana vsestransko uvedel v visokošolsko pedagoško delo, predvsem pa utrdil in, na podlagi aktualne tuje muzikološke literature, ki jo je nenehno študiral, razširil svojo glasbenozgodovinsko razgledanost od paleografije do 20. stol., to je stvarno in zvočno razgledanost, ki je postala in še danes ostaja enciklopedično pregovorna. Nenazadnje: iz njegove šole sta takrat izšla vsaj dva ugledna in v tujini delujoča muzikologa, Dujka Smoje v Montrealu in Bojan Bujić v Oxfordu. Leto 1963 ga je vrnilo v Ljubljano k še bolj zahtevnemu predstojniku, prof. Dragotinu Cvetku, ki je leto poprej ustanovil Oddelek za muzikologijo na Filozofski fakulteti. Čez eno leto je zavoljo očitnih kvalitet in pedagoške prakse dobil veniam legendi še pred doseženim doktoratom leta 1967, nakar je sledila docentura (1970), izredna in redna profesura (1975 & 1981) ter, po t.i. upokojitvi leta 1995, ki pa je kolega Sivec, kot kaže, sploh ne pozna, še podelitev naziva »zaslužnega profesorja«. In to več kot upravičeno, saj so na vratih njegovega kabineta še vedno navedene govorilne ure, na mizi literatura za predavanja, s katerimi, poln pedagoškega erosa, kar ne more odnehati, posamezne diplomske naloge in še marsikaj aktualnega. Tako so pod njegovim mentorstvom nastala ne le številna diplomska dela ampak tudi vrsta magistrskih nalog in doktorskih disertacij, od katerih je marsikateri diplomant, magistrant oziroma doktorand tudi nocoj prisoten, kar predstavlja dobro naložbo v slovensko muzikološko in kulturno prihodnost.

Raziskovalni interes Jožeta Sivca je bil vedno usmerjen v starejša obdobja glasbenega razvoja, pri čemer se je zlasti posvečal operni tematiki: od svoje obsežne disertacije »Opera in njena reprodukcija v Stanovskem gledališču v Ljubljani od leta 1791 do 1861«, mimo mnogih parcialnih razprav v periodičnem muzikološkem tisku in referatov v domovini in še posebej v nemško govorečih deželah (v Cobissu je zadnji navedek še iz bližnjega leta 2005!), pa tja do še danes vzorne knjige »Opera skozi stoletja« (1976), ki jo samo poznavalci slovenskega jezika moremo pravično, t.j. visoko rangirati v tovrstni mednarodni strokovni produkciji, in končno do mednarodni promociji namenjene knjige »Dvesto let slovenske opere – Two Hundred Years of the Slovene Opera (1780–1980)« (1981). Pri tem ne kaže prezreti, da je J. Sivec kar dve desetletji kot sourednik Gledališkega lista Opere v Ljubljani objavljal tehtne analitične članke o operah na programu te ustanove.

Drugo pomembno raziskovalno področje J. Sivca je slovenska glasba oziroma glasba na Slovenskem iz obdobja pozne renesanse in zgodnjega baroka. Gre za vzorčni razpravi, izšli pri SAZU, kot sta njegovo habilitacijsko delo »Kompozicijski stavek Wolfganga Stricciusa« (1972) in »Kompozicijski stavek Daniela Lagkhnerja« (1982), ter za vrsto znanstvenokritičnih izdaj njunih skladb v seriji Monumenta artis musicae Sloveniae in v isti zbirki tudi za celoten skladateljski opus v Ljubljani rojenega skladatelja Jurija Prennerja – sami znanstveni vzori, ki rojevajo podobne in nove plodove mlajših generacij muzikologov!

Krajša besedila Jožeta Sivca je najti v najrazličnejših publikacijah, ki in kakor jih beleži bibliografija v Zborniku ob njegovi sedemdesetletnici (2000): Muzikološki zbornik, Arti musices, Koncertni list SF, Glasbena enciklopedija Jugoslovanskega leksikografskega zavoda, Leksikon jugoslovanske glasbe, Slovenski biografski leksikon, Herderjev glasbeni leksikon, Enciklopedija Slovenije. In, last but not least: kot mojster nemškega jezika je J. Sivec poleg mnogih krajših besedil v nemščino prevedel dve knjigi D. Cvetka »Jacobus Gallus. Sein Leben und Werk«

(München 1972) in »Musikgeschichte der Südslawen« (Kassel-Maribor 1975). Kakšno težaško oziroma skoraj tlačansko delo je bilo s tem vloženo v promoviranje slovenske muzikologije v mednarodnem svetu lahko popolnoma razume samo tisti, ki se je v tujem jeziku vsaj malo preizkusil, kar pri Sivčevem prevajanju praktično pomeni »druckreif«, to je za natisk dospelo besedilo.

Glede na časovni razpon Sivčevega delovanja se zdi, da za našega člana in kolega velja nekakšen »speleološki čas«, v katerem domuje latinski pregovor o kaplji, ki se v heksametru glasbi »gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo« in ki torej dolbe in izdolbe kamen ne s silo ampak s čestim, in nenehnim padanjem«! Ker je Jože Sivec pedagoško in raziskovalno ter s svojim strokovnim prevajanjem in lastno udeležbo v mednarodnem okviru ključno dolbel in izdolbel marsikatero konvertibilnost naših muzikoloških prizadevanj doma in v svetu, mu Slovensko muzikološko društvo z veseljem in hvaležnostjo podeljuje Mantuanijevo nagrado za življenjsko delo za leto 2008.

dr. Andrej Rijavec

Pogovor z Rokom Golobom

Februarja letos smo na Oddelku za muzikologijo gostili Roka Goloba. In kaj smo izvedeli? Kaj se skladatelju plete po glavi? V dobri urici druženja nam je razkril svoj pogled na glasbo, ustvarjanje in življenje nasploh.

Začela bom s klišejskim vprašanjem: verjetno se že od malih nog ukvarjate z glasbo? Kdaj je bil vaš začetek?
Kaj prav zanimivega ne morem povedati, le to, da je bilo kar zgodaj. Bil sem star kakih šest let, ko sem začel igrat violino, in sicer zato, ker je bil klavir zaseden. Tri leta kasneje se je očitno odprlo mesto in sem začel igrati še klavir. Vse do takrat niti ni bilo zanimivo. Pri teh začetkih sem z muko hodil k violini, kaj šele, da bi užival. Sem pač hodil iz »firbca«. Takrat še nisem vedel, kaj je prav in kaj ni. Sem pa vesel, da sem kljub temu to »dal skozi«. Če vsega tega ne bi doživel, v bistvu ne bi mogel nadaljevati s tem, s čimer sem. Šele na srednji šoli sem zares začel igrati violino tako, kot je meni všeč.

Končali ste violino na srednji glasbeni šoli. Kako to, da niste nadaljevali in ste se odločili za kompozicijo?
Na srednji šoli sem bil na teoretskem oddelku. Dva predmeta sta bila taka, da mi ni bilo jasno, kakšno zvezo imata z glasbo. Potem sem delal še violino. V bistvu sem že v osnovni šoli, nekako v petem razredu, začel pisati svoje stvari. Na srednji šoli se je to še samo stopnjevalo. Izdal sem prvi CD, začel sem delati v Big Bandu in občasno v orkestru. Absolutno sem vedel, da hočem biti glasbenik. Na akademijo sem prišel z violino in tja sem hodil dva tedna. Že na srednji šoli sem igral Španско simfonijo, Saint Saensov koncert za violino, torej že precej virtuozne stvari. Potem sem prišel na akademijo in dobil Mozarta. Videl sem, da je čas, da violino pustim in se posvetim komponiranju. Pri tem je nastal edini, no, ne bom rekel družinski konflikt. Včasih so generacije pred nami mislile, da moraš nekaj delati zato, da zaslužiš denar. Nekaj pa delaš za svoje veselje, konjiček. To se mi je zdelo čisto noro. Zakaj bi tratil čas za nekaj, česar nočem delati? To se mi res zdi potrata časa. Nekaj drugega je, če so stvari, ki jih moraš narediti na poti do tega, kar bi človek želel delati. Ampak da posvetiš življenje nečemu, kar te samo napol veseli – to se mi zdi potrata časa. Ni pa lahko, seveda ni lahko. Da pridemo do tega, zakaj sem omenjeno navajal. Moji starši so bili mnenja, da bi bilo dobro igrati violino, saj le od komponiranja ni mogoče živeti, in da bi lahko igral violino v orkestru. Zato, da bi imel nekakšen »steady job«, kot je igranje v orkestru. Komponiral pa bi lahko potem zraven, saj bi imel za to dovolj časa. Na srečo sem imel dovolj močno intuicijo in tega nisem želel in sem se temu odpovedal. Violino sem dal na stran in

rekel: »Ne, jaz bom samo komponiral«. Imel sem prav, ker sem se od takrat naprej ukvarjal samo s komponiranjem.

Vaš opus je izjemno raznovrsten. Pišete vse, od klasične, jazzovske do filmske glasbe. Pa tudi popularno glasbo. Od kod takšna raznovrstnost?
V glasbi vedno skušam najti primarno energijo in tisto, kar je dobro v nekem žanru. Kaj je dobro v jazzu, kaj je dobro v popularni glasbi? Skušam najti te kvalitete. Od malega sem poslušal vse vrste glasbe. Že v osnovni šoli sem poslušal skupine od Earth, Wind & Fire do Beatlesov, Rolling Stonesov in klasike. Hodil sem po studiih in to je bilo vse dobro, ker sem vse absorbiral kot goba. Zato sem se v tem počutil domače. Nekateri ljudje »delajo« samo klasiko in se v klasiki počutijo doma, če pa poslušajo samo narodnozabavno glasbo, jim je samo narodnozabavna domača. Če pa v različnih okoljih spoznaš, kako stvari delujejo, ti je to blizu. Verjetno je prišlo iz vesolja, da je to zame dobro in da znam to spraviti na dan. Tako da je vse verjetno kombinacija več stvari. Mislim, da je zelo pomembno, da mladega človeka nihče ne omejuje. Meni je še celo na AG profesor dejal: „Sedaj pa se moraš odločiti, boš resen glasbenik ali »zabavljač«." Odgovoril sem mu, da je to neumna izjava. Rekel sem, da bom delal to, kar se mi zdi prav, da ne bom delal tega, kar bi na zunaj moralo delovati dobro. Več stvari kot znaš, več kot veš, več je to vredno. Takoj pa, ko se omejiš, češ, delal bom samo to in bom v tem dober, vsega drugega ne upoštevaš. Kar mi pride pod roke, sprejmem in v tem uživam. To se mi zdi edino prav.

Najprej bi se posvetila vašemu poustvarjanju klasične glasbe. Ob pregledu naslovov vaših orkestralnih in vokalno-instrumentalnih del se zdi, da v njih tli nekaj mističnega. Planet življenja, Zgodba iz starodavnega sveta, Simfonija iz sanj … Ali je ta mističnost navdih za vaše komponiranje? Ali je to programska glasba in je za vsakim delom zgodba?
Nikoli nisem razumel, ko me je prof. Škerl, s katerim sva se zelo dobro razumela, učil, da je absolutna glasba tista, ki nič ne pomeni. Glasba samo je in nič ne pomeni? V meni vsaka glasba naredi kemično reakcijo oz. nekako vpliva name. Rad pišem glasbo, ki ima zgodbo za sabo. In zdi se mi, da tudi če ne veš, da si napisal zgodbo, če delaš na tak

način, jo v bistvu narediš. Pri tem je zelo pomembno, da izklopiš možgane. To sem že večkrat ponavljal tudi v drugih intervjujih. Ko nekaj ustvarjaš, nikoli ne smeš razmišljati. Ker takrat, ko razmišljaš, pridejo na dan možganske tvorbe. In te pretirano možganske zadeve se me nikoli ne dotaknejo, ker jih ne začutiš in ker so na določen način umetno narejene. Sej veste, da veliko komponistov poudarja, da ne smemo komponirati za klavirjem, ker imajo prsti svoje navade in delajo svoje prijeme in mora v končni fazi glasba sama priti. Res ne sedem za klavir. Čakam, da se mi melodija začne dogajati, da zaslišim motiv, ritmično frazo. Iz tega se potem gradi naprej. Vprašanje, ki ga ljudje pogosto zastavljajo, je, kako človek napiše simfonijo, kako to sestaviš. To je čisto preprosto. Tako kot vse stvari v življenju – »baby steps«. Začneš z določeno stvarjo in gradiš postopoma eno stvar za drugo. Nikoli ni vse hkrati. Nekaj že je, občutek ali pa lahko slišiš, kako bo zvenel del na koncu. Moraš iti po vrsti in počasi sestavljati. Tako dejansko vse počnemo. Vsi veliki projekti se začnejo z majhnimi premiki in majhni projekti so majhni premiki. Vem, da je glasba že v zraku. Glasba je tukaj. Odpreti moraš samo kanal, da pride do tebe. Ampak, zakaj ga odpreš ti in ne nekdo drug in kako … vsak človek ima svoje vizije in svoje ideje. Jaz vem, da jih imam takrat, ko izklopim možgane. Zaradi vseh opravkov je to čez dan nemogoče. Zato čez dan ne morem delati. Najraje delam ponoči, ko sem že zelo utrujen in mi možgani sploh ne delujejo več. To je že napol stanje alfa. To stanje je tudi dobro za učenje, ker v resnici samo absorbiraš. V resnici ne razmišljaš. Zdi se mi pomembno, da vzameš nekaj, kar je v zraku in je namenjeno tebi. To je težko razumeti. V opusu imam veliko vesoljskih naslovov. Pač obstajajo določene vizije, ki se mi v teh stanjih pojavljajo. Takrat se popolnoma odklopim, nisem čisto pri tleh. Skušam se spraviti v drugo dimenzijo. Takrat čisto drugače delujem in takrat pridejo tiste stvari. To verjetno sedaj zveni čisto nesmiselno …

Ali potem nobene skladbe v resnici ne pišete zavestno, tako da sedete in nekaj napišete z razumom?

No, kdaj tudi dobiš kakšno idejo ali kaj zaigraš na klavir. Seveda se zgodi. Prej v popularni glasbi. Pri klasiki je zelo pomembno, da roka ni blizu klavirja, da se glasba najprej zgodi v tebi. In potem, in to je zanimivo, se začne to odpirati in na koncu dobim imena, zgodbe in vem, kaj se dogaja. Na primer: Planet življenja. Imel sem leto časa, da napišem to skladbo, pisal pa sem verjetno zadnje tri tedne. Takrat je pravi čas, ko se »zgodi« adrenalin in adrenalin dela dobre stvari, če se znaš v njem imeti dobro. Če pa ne znaš, te lahko »pokonča«. Takrat moraš biti tako priseben, da ga usmeriš v ustvarjalnost. In v resnici čas takrat drugače poteka. Sam sem padel v ta adrenalin. Takrat ne moreš absorbirati prav ničesar drugega, veš samo, da moraš to napisati. In stvar, ki se mi je ves čas pojavljala v glavi, je to, da ima naš planet energijo za življenje ljudi takšno, kot je tukaj. Pred tem planetom

(Zemljo) so imeli tudi preostali planeti to energijo. Gre za nekakšno piramidasto strukturo. Planet je kot človek; je isto. Tudi mi imamo kristale, zobe, tekočine. Funkcioniramo enako. Ko se ne počutimo dobro, bljuvamo – nekako reagiramo. Zemlja se odzove enako. Če se ne počuti dobro, reagira. Te stvari so se mi vrtele po glavi. Prvi stavek se imenuje Otroci gozda. Zdelo se mi je, da v teh gozdovih živijo neki otroci. Njihovi starši so umrli, otroci so preživel in so se spremenili v majhne divje živali, ker so bili v gozdu prepuščeni sami sebi. To je bila ena zgodba, ena plat življenja. Druga je bila smrt mojega starega očeta. Tretji stavek je bil v bistvu bitka sil. Ali je vse stvar evolucije ali gre za boj med temno in svetlo silo? To je moje veliko vprašanje.
Menim, da je pomembno, da takrat, ko nekaj delaš, veš, da je stvar prava. Take stvari mi pomenijo več kot nekakšni »umotvori«. Spomnim se predavanja nekega skladatelja. Eno uro je razlagal, o čem govori njegova glasba. Ko nam jo je predvajal, sem nekaj časa poslušal in mislil, da se verjetno glasbeniki še ogrevajo, potem se mi je zdelo, da se nekam dolgo ogrevajo … Delo je bilo takšno, da ga nisem mogel poslušati. Glasba je zato, da jo poslušamo. Nikoli si nisem želel za užitek poslušati dvanajsttonske glasbe, npr. Schönberga. Nisem užival v tej glasbi. V srednji šoli sem mislil, da nisem dovolj pameten, da bi razumel, in da je to na določenem nivoju. Takrat sem namreč že pisal za orkester. Mislil sem, da tega nisem razumel. Kasneje sem ugotovil, da ni tako. To je razumska tvorba, ki je načeloma sicer OK. So ljudje, ki so naredili premike. Npr. Stravinski; to je sicer drug nivo, ampak on je po intuitivni plati prišel na tak nivo. Bil je pred svojim časom in ga ljudje niso razumeli. Definitivno je razlika med glasbo, ki jo je mogoče poslušati, in glasbo, ki je izključno razumske narave. To je mogoče analizirati in je zanimiva le po tehnični plati, v bistvu pa ničesar ne da. Ni učinka. Tako je. Ampak vsak naj posluša, kar hoče. To je pač moje mnenje. Zame je pomembno, da daš nekaj, kar ljudje lahko čutijo. Mora biti neka energija, kemična reakcija.

Kaj si mislite o muzikologih, ki skušajo samo analizirati stvari?
S tem, da nekaj analiziraš, ni nič narobe. Problem je v tem, od kod um nekaj naredi. Saj sam tudi analiziram in gledam npr. orkestracije. To je absolutno treba narediti. V osnovi je razlika v tem, kako prideš do rezultata. Tako, da si izmišljuješ, ali tako, da zadeva sama pride k tebi. To je, kot da bi se znal priklopiti na določeno frekvenco (glasba je v zraku). In ko temu sledíš, ne dvomiš, ali je prav ali ne. Nikoli nisem dvomil o tem, ali je prav. To je samo ena plat ustvarjanja – da ne razmišljaš, ko pišeš. Znanje orkestracije in kontrapunkta pa je bistveno takrat, ko pride do zemeljskega dela. Če samo razmišljaš, ne veš, kaj hočeš. Vem, da je treba prave zadeve najprej začutiti. Potem imaš možgane, da jih analiziraš. Če najprej aktiviraš možgane, delajo samo možgani. Narediš nekaj, kar je samo v tvojih možganih in na koncu nimaš zadoščenja in imaš občutek, da je vse »brez smisla«.

Zato pravim, da je najpomembneje, četudi odpoveste milijon stvari, držati se tega in delati tisto, kar čutimo. Najprej je treba stvar začutiti, ali je prava, potem je treba razmišljati, kako to udejanjiti – tukaj potem pridejo možgani.

Se vam zdi, da bi, če se skladatelji ne bi na ta način lotil zadeve, da bi pisali brez razuma, kljub temu prišlo do nekakšnega napredka v glasbi ?
Seveda. V zraku je milijon stvari. Možgani lahko procesirajo samo majhen del tega, kar že obstaja okoli nas. Mi smo tukaj omejeni in ne celotno stvarstvo, ki nas obkroža. Dobre ideje, najbolj nenavadne ideje, se intuitivno pojavljajo. Jaz sem za najbolj nenavadne stvari, všeč mi je tudi, če nekdo razžaga klavir, če rocker razbije kitaro. Vendar, če naredi to zato, ker to hoče, ne pa zato, da bi ugajal. In ne da se mu zdi, da pri tem zelo razmišlja. Še zdaj nekateri mislijo, da je moderna glasba tista, ki je sploh ni mogoče poslušati. To je že zdavnaj »zgodovina«. Mnogi metuzalemi še vedno tako razmišljajo. In kdo bo to poslušal poleg njih samih?

Za podiplomski študij ste si izbrali filmsko glasb. Zakaj? Kaj vas je tako pritegnilo pri filmski glasbi?
V bistvu je film stvar, pri kateri mora biti človek dejansko eklektičen. Moraš znati delati glasbo z velikim orkestrom, big bandom, rockovsko zasedbo… Pri taki glasbi si lahko veliko privoščiš, ker sta zadaj določena »mašinerija« in denar, to pa je lahko seveda dobro ali slabo. Komponisti so vedno potrebovali denar, da so lahko nekaj naredili in film ima sredstva. Če se hkrati še povežeš z dobrim režiserjem, lahko delaš zares dobre stvari. Prav danes sem študentom razlagal o glasbi za nadaljevanko Lost. Michael Giacchino je namreč uporabil res nekaj zelo zanimivih prijemov. S tem je nadaljevanka veliko pridobila. Uporabil je nenavadno zasedbo. Motive uporablja povsem na svoj način. Delal je tudi glasbo za The Incredibles – tako bigbandovsko. Imel je odlične trobentače, ki lahko igrajo oktavo višje, kot je normalno. To je tista ostrina, ki je dobra pri filmu – delaš na širokem glasbenem področju in to je bilo meni od nekdaj všeč. Če pišem popularno glasbo in se naveličam, delam potem nekaj klasičnega. Rad delam nove stvari.

Vesna Venišnik

Mednarodni študentski simpozij v Beogradu

V začetku decembra 2008 se je skupina štirih študentov muzikologije odpravila v Beograd na študentski simpozij z naslovom Glasba zahodnega Balkana med vojnama in evropski kontekst, ki so ga pripravili študentje muzikologije na Fakulteti za glasbeno umetnost. Simpozij je bil sprva precej široko zasnovan, kar zadeva raziskovalna izhodišča znotraj izbrane tematike. Zajel naj bi vse – od vprašanj diskurza o glasbi, glasbe in politike, institucij in identitete pa do sociioloških tematik, popularne glasbe in celo tehnologije glasbene (re)produkcije. Ker je bilo prijavljenih manj referatov, kot je bilo pričakovano, se je tematika nekoliko skrčila. Kljub temu so se udeleženci v svojih prispevkih dotikali dovolj sorodnih vprašanj glasbe med vojnama. Simpozij je potekal v prostorih Društva srbskih skladateljev. Sodelujoči so govorili v srbskem, hrvaškem in angleškem jeziku.

Nina Čalopek iz Zagreba se je v svojem referatu spraševala o neoklasicizmu v hrvaški glasbi med vojnama. Ker po njenih besedah muzikološka stroka in glasbena publicistika v delih domačih skladateljih tega pojava dolgo nista prepoznali, je z analizo del J. Š. Slavenskega in B. Papandopula pokazala navzočnost neoklasicističnih elementov, kot jih klasificira muzikolog László Somfai. Srdjan Atanasovski, sicer tudi vodja simpozija, je izhajajoč iz teorije primordialnosti, katere paradigma je bila navzoča v formiranju jugoslovanske države, pokazal vzporednice med omenjeno teorijo, primeri arhitekture iz začetka 20. stoletja in glasbeno produkcijo ter zlasti diskurzom o glasbi med vojnama. Avtor referata je predlagal uvedbo novega pojma pri obravnavanju glasbe med vojnama – »primordialni« modernizem. Ta je v glasbi navzoč tako v obravnavi ljudskega glasbenega gradiva kot tudi, oziroma predvsem, v odnosu do modernizma. Slovenski predstavnik Primož Trdan je obravnaval sicer že delno raziskano tematiko publicistike Slavka Osterca. V svojem prispevku je izmed Osterčevih proklamiranih idej v obliki estetskih in stilističnih preferenc poudaril vzporednice z nazori neoklasicizma, kot ga definirata H. Danuser in M. Bandur. Poleg tega je ob analizi Osterčevega publicističnega opusa na podlagi vrste terminoloških nedorečenosti, nasprotij med zapisanimi sodbami in zasebnimi stališči ter že dobro raziskanimi razhajanji med zagovarjanjem najsodobnejših tehnik in bolj konvencionalnim komponiranjem pokazal, da pri Osterčevi publicistiki praviloma ne gre za zvest odraz skladateljeve poetike, ampak za del njegovih prizadevanj za vzpostavitev sodobnega glasbeno-umetniškega okolja. Stefan Cvetković je analiziral recepcijo skladatelja Stevana Mokranjca med obema vojnama na podlagi zapisov različnih glasbenikov in piscev o glasbi. Podobi Mokranjca sta dve – v vlogi skladatelja, ki je nacionalni glasbeni idiom združil z umetniškimi glasbenimi

oblikami, in v vlogi organizatorja, ki je sodeloval v nastajanju glasbenih institucij. Sledili so prispevki o vprašanjih glasbe in politike. Maja Vasiljević je predstavila referat o razstavi »degenerirane glasbe« leta 1938 v Düsseldorfu. Avtorica je predstavila odnos totalitarne nacistične oblasti do glasbe in ob analizi gradiva z razstave problematizirala dejstvo, da je bila glasba predstavljena zgolj s slikovnim gradivom. Potem je Valerij Ismagilov, ruski muzikolog, ki sicer deluje v Grčiji, predstavil vprašanje glasbe in glasbenega življenja v svobodni in okupirani Grčiji. Osrednjo pozornost je namenil predvsem pesmim, ki so krožile v odporniškem gibanju, in njihovemu izvoru. Zadnji govorec je bil Milan Milojković. Govoril je o vplivu okupatorskih oblasti v Beogradu med drugo svetovno vojno, ki se kaže v koncertnih sporedih iz obravnavanega obdobja. Avtor je ob opiranju na teorije P. Bourdieuja interpretiral gradivo kot primere resemantizacije glasbenih del, simboličnega predstavljanja skladateljskih osebnosti v družbenem kontekstu in uporabe glasbe ter diskurza o njej kot orodja akulturacije. Šele po zadnjem referatu je stekla pestrejša diskusija; med drugim se je dotaknila tudi dileme, ali je ustrezno govoriti o simbolnem nasilju v kontekstu časa, v katerem se je dogajalo predvsem fizično nasilje.

Simpozij je končala okrogla miza o sociološkem kontekstu simfonične glasbe v Kraljevini SHS oz. Jugoslaviji. Po krajših predstavitvah in razmišljanjih Srdjana Atanasovskega, Stefana Cvetkovića, Damjana Njegića in Maje Vasiljević se je nadaljevala razprava, ki je reflektirala tudi nekatere teme referatov simpozija.

Glavni odliki simpozija sta bili predvsem kakovost programske zasnove in splošna kakovost predstavljenih referatov, toda skromnejša navzočnost poslušalcev, zlasti tamkajšnjih profesorjev, pa je mlade muzikologe prikrajšala za marsikatero dragoceno povratno informacijo.

Večer po napornem delovnem dnevu in naslednji dan smo izkoristili za sprehode po Beogradu, obisk nekaterih znamenitosti, pokušanje tamkajšnje kulinarike ter nadaljnje spoznavanje udeležencev simpozija in beograjskih študentov – ti v Slovenijo pošiljajo lepe pozdrave. Pokazalo se je , da so navdušeni in si želijo podobna srečanja v prihodnosti. Lahko bi bila vsako leto. Ker je bilo slišati tudi že konkretne zamisli in načrte, se lahko plodnega in pogostejšega sodelovanja (tudi slovenskih) študentov muzikologije že veselimo.

Več informacij na spletni strani http://west-balkan-iw-music.blogspot.com/

Primož Trdan

Tajska

Letošnje leto smo študentje muzikologije ter etnologije in kulturne antropologije začeli precej drugače kot prejšnja, saj smo študijske počitnice preživeli v okviru izmenjave na Tajskem. Dva dni smo bivali v Bangkoku. Ogledali smo si nekaj glavnih znamenitosti mesta, bili pa smo tudi gostje na Univerzi Čulalongkorn.

Tamkajšnji študentje tajske klasične glasbe so nam predstavili njihova klasična glasbila in nas naučili tudi zaigrati del njihove skladbe nanje. Nato smo se odpravili na sever Tajske, v mesto Čiang Mai, kjer je za naš program v okviru Univerze za dramske umetnosti v Čiang Maiju in preostale oglede poskrbela gostiteljica Kung Paphutsorn Vongratanapitak. Ker je za ta del Tajske značilna kultura lana, smo se na predavanjih in delavnicah seznanjali prav z njo, ob tem pa nam je bilo nekoliko žal, da ni bilo več časa, da bi se poučili še o tajski klasični glasbi. Na delavnicah v okviru Univerze so se etnologi razdelili v dve skupini, prva se je učila severnotajskega bojnega bobnanja, druga pa plesa. Muzikologi smo se učili igranja na dva instrumenta, salav in sueng.

26 1 2009

21 1 2009

Oba sodita med strunske instrumente. Prvi je zelo podoben kitari, le da ima dve struni, sueng pa je godalo, narejeno iz kokosovega oreha s prav tako dvema strunama. Na delavnicah smo se sicer zabavali, vendar je bila pred nami precej težavna naloga, saj smo se morali naučiti skladbo za nastop, na katerem smo spremljali plesalke. Njihov način poučevanja je popolnoma drugačen od evropskih. Ne poznajo notacije, profesor zaigra del skladbe in učenci ponavljajo za njim toliko časa, dokler si ne zapomnijo skladbe v celoti. Pri igranju na sueng smo imeli še dodatne težave z intonacijo, kajti njihov način uglasitve ni temperiran. Na sklepnem koncertu smo poleg skladb, ki smo se jih naučili na delavnicah, predstavili slovenske ljudske in umetne pesmi ter plese. Tajske študente smo naučili pesem Marko skače, oni pa nas otroško pesmico Čang (Slon) in s tem prikazali tudi medkulturno sodelovanje. Poleg delavnic smo si ogledali tudi precej templjev v Čiang Maiju, National in Tribal Museum, bili smo pri izdelovalcu severnotajskih bobnov, ki nas je naučil neki posebni ritmični vzorec, ter pri izdelovalcu instrumentov. Posebno lepa izkušnja je bila tudi obisk plemena ljudstev, ki živijo v hriboviti okolici mesta. Naučili smo se zelo veliko o tajski kulturi in glasbi, predvsem severni, želimo pa si še več podobnih izmenjav.

Sara Železnik

Glasbena terapija

Na splošno glasbena terapija še vedno velja za eno izmed alternativnih oblik zdravljenja, vendar je v tujini bolj priznana kot v naši državici in je lahko celo predpiše zdravnik. Ob terminu terapija z glasbo se neukemu človeku porodi več interpretacij o tem, kaj pravzaprav ta terapija je. Naj pojasnimo: to ni zdravljenje z zvokom (npr. z gongi), pri katerem oseba ne sodeluje dejavno in jo zdravi moč glasbe. Glasbena terapija je: " … strokovna praksa, pri kateri ima osrednjo vlogo dvosmerni proces med terapevtom in stranko. Uporaba glasbe ponuja varen komunikacijski prostor, v katerem se lahko srečajo s svojo stisko, jo izrazijo, preoblikujejo in ozdravijo." V terapiji glasba nima najpomembnejšega mesta, je zgolj uporaben medij. Pomembnejši je proces, ki nastaja med terapijo, ki omogoča spremembe in zdravljenje. V Sloveniji zdaj delujejo štirje izobraženi terapevti. Dve, Špela Loti Knoll in Claudia Knoll, sta v začetku marca 2009 na Oddelku za muzikologijo študentom predstavili to vrsto terapije z umetnostjo.

Obstajata dva načina te terapije. Prvi je aktivni način: vsi navzoči ustvarjajo glasbo z instrumenti; to je neke vrste prosta improvizacija. Drugi način je pasivni. Izhaja iz poslušanja glasbe, sledi pa odziv na poslušano. Obstaja več metod glasbene terapije: psihoanalitična metoda, Nordoff-Robbinsova metoda, Orffova metoda, metoda GIM (Guided Imaginary Music), in druge. Terapijo z glasbo izvajajo v zavodih za ljudi z motnjami v duševnem stanju, pri otrocih z vedenjskimi, fizičnimi in čustvenimi motnjami, v bolnišnicah (npr. za bolnike z rakom ali nevrološkimi težavami, psihiatričnih bolnišnicah, domovih za ostarele ljudi, sirotišnicah, begunskih centrih in porodnišnicah. (Npr. predavateljici delujeta v Varni hišni na Gorenjskem, waldorfski šoli v Ljubljani, predvsem pa izvajata terapije individualno z odraslimi in otroki. Ukvarjata pa se še z različnimi drugimi projekti, tudi raziskovalnimi.)

Pomembno je, v kakšnem okolju terapija poteka. Tukaj gre v prvi vrsti za terapijo in varnost stranke, zato mora biti prostor varen, da se lahko ljudje soočajo s svojimi problemi in jih tudi izrazijo verbalno in z instrumenti. S tovrstno terapijo je mogoče

izboljšati stik z okolico, komunikacijo in stik s samim seboj (razumevanje, sprejemanje samega sebe).
Razlogi za to, da je prav glasba odličen medij za izvajanje terapije: sluh je prvo čutilo, ki se razvije pri človeku, omogočeni so spontano ustvarjanje zvokov z instrumenti, poigravanje z ritmom, prvinska komunikacija s pogledi, poslušanje. Vsi glasbeni parametri (trajanje in višina zvoka), izbira instrumentov, melodija in harmonija, terapevtu sporočajo nekaj o pacientu. Terapija lahko poteka skupinsko ali individualno. Možne pa so tudi kombinacije s terapijami ob pomoči drugih umetnostnih zvrsti. Predvsem pri delu z otroki terapevti kombinirajo terapijo z glasbo s plesom ter likovnim in dramskim izražanjem.
Na predavanju smo študenti tudi dejavno izkusili glasbeno terapijo. V krogu smo si najprej zapeli pesmico za pozdrav. Izbrali smo si vsak svoj instrument in začeli prvo »vajo«. Najprej smo prosto improvizirali brez omejitev. Potem smo se razdelili v dve skupini. Vsaka je morala z glasbo predstaviti čustvo. Ena skupina si je izbrala jezo in to čustvo so navzoči takoj prepoznali. Druga skupina si je izbrala strast. Tukaj je bilo veliko različnih interpretacij in prav to nakazuje, da je treba biti pri interpretaciji igranega zelo pazljiv in se o tem tudi pogovarjati s stranko. Naredili smo še improvizacijsko vajo, pri kateri je imel vsak sodelujoči določeno, kdaj bo vstopil z igranjem, in vajo, pri kateri je bil nekdo določen za vodjo in je glasbo usmerjal po svojem občutku.
V Sloveniji še ne obstaja samostojni študij za glasbenega terapevta. V tujini pa je možnost diplomskega in magistrskega študija, v Veliki Britaniji je možno opravljati tudi doktorat. Za te vrste študija je potrebno opravljati sprejemni izpit, na katerem preverijo študentov glasbeni izraz in njegovo osebnost. Del študija je tudi osebnostna terapija, največkrat v obliki psihoanalize.
Žal v slovenščini ni veliko literature o terapiji z glasbo. Obstaja nekaj člankov. (Nekaj knjig v angleščini ima tudi knjižnica Oddelka za muzikologijo.) Založba, ki izdaja največ knjig o tej terapiji, je Jessica Kinglsey Publisher. Več informacij lahko najdete tudi na teh straneh: www.glasbenaterapija.eu, www.musictherapyworld.de , www.novoices.no

Vesna Venišnik

Pojmovnik teorije glasbe

http://muzikologija.ff.uni-lj.si/ptg/

Pojmovnik teorije glasbe je nastal leta 2008 v okviru projekta Računalniško poučevanje teorije glasbe. Vodstvo in tehnično podporo sta omogočila dr. Leon Stefanija in dr. Nico Schüler. Subvencioniran je kot del vseživljenjskega učenja pri ministrstvu za šolstvo v sodelovanju z Evropskim socialnim skladom.

Pojmovnik teorije glasbe vsebuje gradiva za ponazoritev osnov teorije glasbe. Jedro pojmovnika so razlage štirih pojmov: harmonija, melodija, ritem in instrument; ti so razširjeni še na pojme akord, nota in notacija, lestvice in modusi, pesem, ton ter interval.

Pojmovnik ponuja tudi naprave za samostojno e-vajo osrednjih glasbenoteoretskih področij z vadnicami. Vsebine so namenjene prikazu glasbenoteoretskih pojmov v osnovnih in delno tudi glasbenih šolah.

Pojmovnik ponuja klasične glasbenoteoretske vsebine, osnovne pojme teorije glasbe na najbolj strnjen način. A ker so tudi te lahko zelo različne zaradi različnih učnih navad in praks poučevanja, je pojmovnik zasnovan kot dopolnjujoča in naraščajoča zbirka ponazoritev in vaj teorije glasbe.

Pojmovnik je delo, ki ga lahko uporabljajo tako učitelji kot učenci pri pouku glasbene vzgoje.

Tjaša Ribizel

Slovensko muzikološko društvo
Oddelek za muzikologijo
Filozofska fakulteta
Aškerčeva 2
1000 Ljubljana

Bilten Slovenskega muzikološkega društva, 25 2009
Izdaja Slovensko muzikološko društvo
Uredniški odbor: Katarina Bogunović Hočevar (glavna urednica), Nejc Sukljan, Sara Železnik
ISSN 1318-167